



До: Министър на околната среда и водите

Уважаеми г-н Министър,

На Вашето внимание представяме коментарите ни по Национален план за управление на отпадъците 2021-2028 г. - период, в който България е длъжително да бъде амбициозна и да представи конкретни дългосрочни цели за предотвратяване на отпадъците. Вместо това за съжаление виждаме пожелателен план, без научени уроци от предишния, без желание за справяне с пластмасовото замърсяване и реален контрол на замърсителите, без мотивация за промяна към нулеви отпадъци в страната.

Общи коментари:

- Планът е пожелателен, а не създава задължения от страна на отговорните институции, бизнеса и гражданите;
- Подкрепяме изцяло целта за намаляване на вредното въздействие на отпадъците чрез предотвратяване образуването им и насърчаване на повторното им използване, но бихме искали да видим не само препоръчителни мерки за постигането ѝ, а дългосрочен план с мерки;
- Липсва задълбочен анализ на мерките, които не са били ефективни през миналия период;
- Длъжително е да се заложи в плана инвестиране в системи за разделно събиране и площадки за предаване на разделно събрани отпадъци за сметка на регионални центрове за смесени отпадъци.
- Настояваме за залагане на 100% покритие на общините за разделно събиране на всички потоци отпадъци чрез системи, които да са пригодени на различните типове жилищни сгради и особености на районите. Предложенията трябва да важат за всички общини, а не само тези над 10 000 жители, защото по този начин цели райони са откъснати от системите за разделно събиране;
- Настояваме за инвестиране на повече средства в увеличаване на човешкия ресурс в общинските администрации за управление на отпадъците.

Планът е непълно представен пред обществеността, защото липсват:

Приложение 1

Подробен доклад за съществуващата ситуация и напредъка по управление на отпадъците в страната за периода от 2008 г. до 2018 г.

Приложение 2

Прогнози/варианти за бъдещо развитие на политиката по управление на отпадъците за следващия програмен период

Приложение 3



Варианти (сценарии) за бъдещото развитие на политиката по управление на отпадъците и оценка на влиянието/тежестта му върху населението, бизнес и държавата.

Както и:

Анализ на състоянието и прогноза за вида, количествата и източниците на отпадъците, образувани на територията на страната, както и за отпадъците, които е вероятно да бъдат обект на трансграничен превоз от или до националната територия по чл.Чл. 49. (4) от Закона за управление на отпадъците.

Настояваме тези приложения и анализът да бъдат представени.

Относно екологичната оценка на плана - никъде не може да се открие следа за издаване на становище по екологична оценка. Настояваме министерството да информира за процедурата.

Кратки коментари и предложения по теми:

Подобряване на разделното събиране на отпадъци

стр. 93 - "Над 6 млн. жители на страната са обхванати от системите за разделно събиране на отпадъците от опаковки от хартия и метал, пластмаса и стъкло. Към настоящия момент в системите за разделно събиране на отпадъци от опаковки са обхванати 207 общини."

Настояваме за конкретни и задължителни цели, заложи в плана, за обхват на 100% от населението във всички български общини с достатъчно брой контейнери, разположени в близост до всяка жилищна сграда или чрез система с график на извозване от врата на врата.

стр. 132 - Въпреки препоръките за увеличаване на разделното събиране на отпадъци от опаковки, е видимо от бюджетните таблици, че се залага инвестиране на много повече средства в регионалните системи за смесени отпадъци, отколкото на системата за разделно събиране, съответно 120 милиона и 40 милиона лева.

Фигурата на стр.23 е подвеждащо озаглавена "Процент на рециклирани отпадъци в ЕС и България (2017 г.)", когато всъщност данните в нея се отнасят само до рециклираните отпадъци от опаковки. Редно е всички фигури и таблици в такъв официален документ да бъдат надлежно номерирани, именувани и представени като списъци при съдържанието на документа.



Стр. 32 - *Голяма част от общините са добре обезпечени със съдове за смесени битови отпадъци. Съдовете за разделно събиране на отпадъци почти изцяло са собственост на организациите по оползотворяване и към момента липсва достатъчна за анализ информация за техния брой и обем.* - Настояваме за единна информационна платформа, която да показва техния брой и промяна в наредбите на общинско ниво относно броя на контейнерите, които да осигуряват лесен и удобен достъп до разделно събиране на всеки жител, най-желателно е да има такъв на най-много 150м от всяка жилищна сграда при високо строителство, а при еднофамилните къщи да има осигурен контейнер за всяко домакинство. Включително и за общини под 10 000 души.

Стр. 130: *„ползвателите на търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради в населените места с над 5 000 ж. и курортните места да събират разделно получените от дейността им отпадъци от хартия и картон, стъкло, пластмаси, дърво и метали на територията на обекта и да ги предават в съответствие с изискванията на наредбата по чл. 22 ЗУО – общинските наредби за управление на отпадъците. Изключение от посоченото изискване се допуска за населени места, в които няма изградена система за разделно събиране на същите отпадъци от домакинствата.“* – Необходимо е всички населени места с население над 5 000 ж. в България да имат изградена система за разделно събиране на отпадъци от домакинствата. По този начин въвеждането на разделно събиране на отпадъци от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради ще е ясно и конкретно за цялата страна. Задължителна система за разделно събиране на отпадъци от домакинствата и отпадъци от търговски обекти, производствени, стопански и административни сгради трябва да има във всички населени места, чиято леглова база надхвърля три пъти броя на жителите и е над 5 000 легла. Според данни на НСИ редица курортни места генерират над средното количество отпадък за глава от населението в страната. По този начин ще се обхванат населени места със значителен туристически натиск и голямо количество отпадък ще се събира разделно, а това ще се отрази благоприятно на нивата на рециклиране.

Въвеждане на депозитна система

Стр. 56 *“Например все по-високите изисквания за разделно събиране и рециклиране на пластмасовите бутилки за еднократна употреба за безалкохолни напитки и нарастващите разходи за целта на производителите доведе до масово намаляване на теглото на този вид опаковка и/или използване на стъклени бутилки за многократна употреба – и оттам до предотвратяване образуването на този вид пластмасови отпадъци.”* Настояваме да се заложи план за въвеждане на депозитна система като доказан начин за повишаване не само количеството на общото рециклиране с около 30%, но и качеството на рециклираните материали. Системата осигурява до 95%



висококачествено рециклиране на така събраните опаковки. Това от своя страна води до по-ефективна икономика и открива нови зелени работни места на местно ниво. В настоящата система за разделно събиране с обществени цветни контейнери се рециклират приблизително 10–15% от общото количество на отпадъците, равно на едва 32-42% от отпадъците, които могат да бъдат рециклирани (източник: Bulgaria Spending Review : Improving Efficiency and Effectiveness of Waste Management Spending). Смесването на рециклируемите с нерциклируеми и биоразградими материали намалява качеството и пазарната им цена.

Разделно събиране на биоразградими отпадъци

За големите градове е крайно наложително да се поставят кафяви контейнери, което ще е и задължително от 2023 година, а все още не се случва никъде освен в Габрово. Нужна е единна национална стратегия.

На стр. 13 също е отбелязано, че сме на едно от последните места по компостиране - нужна е дългосрочна информационна кампания онлайн и на живо за домашно компостиране във всички населени места, които са предимно с ниско строителство и жителите имат дворове.

Да се въведе законово изискване към административните, стопанските, образователните, търговските и други подобни обекти, които генерират битови отпадъци, да събират разделно и биоразградимите отпадъци.

Строителни отпадъци

Страната ни не се е справила с европейската цел за минимум 70% рециклиране на строителни отпадъци към 2020 г. Предлаганите мерки за преодоляване на този пропуск в плана не са достатъчно амбициозни. Настояваме да се повиши контрола и ангажимента от страна на строителния сектор. Освен това предлагаме да се въведат и стимули за повторна употреба на материали от строителството. Мерките трябва да са задължителни и в програмите за реновиране на сгради, при които се депонират хиляди тонове бетон, мазилки, плоско стъкло и раздробени изолации, за повечето от които може да се осигури нов живот.

Такса битови отпадъци

Стр. 31 - *“Схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци...Понастоящем размерът на таксата се*



определя масово като промил от данъчната оценка/отчетната стойност на имотите на гражданите, фирмите и институциите, което води до неспазване на принципа „замърсителят плаща“. През 2017 г. бе приет ЗИД на ЗМДТ, с който бяха въведени нови основи за определяне на такса битови отпадъци. След няколко отлагания, към настоящия момент за стартова година на новия механизъм за определяне на такса-битови отпадъци е приета 1.01.2022 г.” Промяната в ЗМДТ относно такса битови отпадъци е изключително закъсняла и за съжаление отново отложена. В оставащите месеци е наложително да се проведат още обществени обсъждания на национално ниво с всички заинтересовани страни, общините да се подготвят и да информират населението. За да е справедлива таксата, отново и тук е наложително да има цялостна промяна на сметосъбирането и разделното събиране да е още при източника, включително за биоразградимите отпадъци. Само така гражданите и бизнесът ще плащат за реалното количество отпадъци, което са изхвърлили.

Пример за система за разделно събиране при многофамилни жилищни сгради: Всяка жилищна сграда има изградена площадка с контейнери за разделно събиране на отпадъци, до която да имат достъп само жителите на близката жилищна сграда чрез индивидуална карта с чип за всяко домакинство. Всеки контейнер да се отваря единствено и само чрез карта с чип, а остатъчният отпадък на всяко домакинство да се претегля и отбелязва на картата за достъп с чип.

Градско градинарство като начин да се оползотворяват хранителни остатъци чрез компостиране.

Могат да се използват човешките ресурси на съществуващи каузи и те да бъдат подкрепени - не е задължително да бъде финансова подкрепа, а по-ефективно ще е да се даде достъп до ресурси като помещения, вода, общинска земя. Ако се обособят повече зони за градско градинарство и компостиращи зони, няколко такива вече има в столицата, и се осигури достъп до вода за идеални цели, това ще даде възможност компостирането да стане достъпно и до жителите на големите градове, живеещи в сгради без дворни площи. Това ще помогне за поддръжката на зелените площи, за намаляване на биоотпадъците и оттам за намаляване на средствата за управление на отпадъците в общините.

Мерки за намаляване на замърсяването с пластмаса за еднократна употреба

Забрана за пластмаса за еднократна употреба в ясли, детски градини и училища

Стр. 34 – “Намаляването на използването на продукти за еднократна употреба от пластмаса е широко застъпена практика в България и нейното прилагане трябва да продължи, а обхватът ѝ да се разшири. Особено силен ефект би имало ако тази мярка се прилага масово в детските градини и училищата.” - Имаме нужда от промяна на чл.



Обществен Център
за Околна Среда
и Устойчиво Развитие
esovagna.info

31, ал. 1, т.10 от Наредба № 26 от 18 ноември 2008 г. на МЗ за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях и чл. 27, ал. 1, т. 8 от Наредба № 3 от 5 февруари 2007 г. на МЗ за здравните изисквания към детските градини, според които в детските заведения е задължително да се използват индивидуални чаши за вода за всяко дете. Редица директори на детски градини и проверяващи органи тълкуват тези наредби като задължение децата да пият от индивидуални пластмасови чаши, отказвайки на родителите да снабдят децата си с индивидуални чаши за многократна употреба.

Продажба в насипно състояние и в собствен съд

Стр. 34 - *Продажбата на стоки в насипно състояние или в контейнери/буркани/кутии за многократна употреба, напр. стъклени, е добра практика, която може да се организира съвместно както с търговски вериги, така и с отделни магазини и производители. - Настояваме за промяна на Наредба № 5 от 25 май 2006 г. за хигиената на храните, според "Чл. 67. (1) Дейностите, свързани с обвиване и пакетиране на храните, се извършват по начин, който не води до замърсяване на храните. Където е необходимо и особено при използване на метални кутии или стъклени опаковки, се изисква гарантиране целостта на конструкцията и чистота на опаковките"* Поради така написаната наредба редица ресторанти, магазини и кафенета отказват да сипват храна в съдовете на клиентите (защото казват, че не могат да гарантират за чистотата на определените съдове, нито имат капацитет или възможност да ги мият на място) и вместо това сипват храни в пластмасови кутии за еднократна употреба, които нито се рециклират, нито се компостират. Не е редно търговска верига да трябва да гарантира за чистотата на съда на клиента, това си е отговорност само и единствено на клиента.

Трябва да се насърчи пазаруването в собствен съд, вместо да му се поставят пречки с подобни наредби.

Стр. 52 - *"До 3 юли 2021 г. държавите-членки трябва да изготвят описание на всички мерки, приети от тях за изпълнение на това задължение и уведомяват Комисията за това описание и го оповестяват публично."* - все още не са проведени консултации с обществеността по темата, въпреки многобройните ни писма и внесената в МОСВ подписка от 19 000 души. Настояваме такова обсъждане да се случи възможно най-скоро.

Стр. 54 - *Приета е нова Наредба за определяне на реда и размера за заплащане на продуктова такса за пластмасови торбички за пазаруване, която транспонира Директива (ЕС) 55 2015/720 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2015 година за изменение на Директива 94/62/ЕО по отношение на намаляване на потреблението на тънки пластмасови торбички за пазаруване, в т.ч. въвеждане на изискване същите да не бъдат предлагани безплатно.* Предлагаме пълна забрана на всички видове пластмасови торбички за еднократна употреба. Видимо е, че



таксуването не е достатъчно ефективно, както и липсва контрол за спазването на наредбите. Много страни по целия свят вече въведоха пълна забрана и това е единственият начин да спрем замърсяването с торбички, което наблюдаваме всеки ден.

стр. 134 - "Поемане на доброволни ангажименти от бизнеса за прилагане на практики за предотвратяване генерирането на отпадъци от опаковки от стоки, които предлагат на пазара" - би трябвало тези ангажименти да бъдат задължителни за бизнеса, следвайки политиките на Европейския съюз в пакета за Кръгова икономика.

Информационни кампании, повече гражданско участие и подобряване на контрола

Стр. 39 - *Обществеността участва активно при идентифициране на проблеми в сектора, чрез публични обсъждания и чрез различни медии и интернет.* - молим за конкретни примери.

Стр. 50 - *"Общините могат да се възползват активно от различни програми за изпълнението на проекти за ПОО, да организират и координират създаването и функционирането на местна общност, обединена около идеите за „нулеви отпадъци“"* - наложително е да се повиши човешкият ресурс най-вече в по-малките общини в дългосрочен план, а не само по проекти, тъй като отделите, занимаващи се с темата, понякога се състоят от 1 човек, който няма възможност да координира подобни обединения.

Стр. 53 - *"страните – членки следва да проектират и организират информационните си системи в областта на управление на отпадъците по начин, който да прилага общата"* - единната информационна система в България продължава да не работи, нужно е в този план да се поставят конкретни задължения към отговорните институции, тя да започне да функционира.

Стр. 56 - *"Част от мерките от Плана за действие не бяха изпълнени или липсва информация, чрез която да се отчете степента на изпълнението на някои от мерките."* - кои са мерките и какви са причините да не се изпълнят

Стр. 56 (таблица) - : *Изготвяне на препоръки за предотвратяване образуването на отпадъци като част от указанията на МОСВ за изработване на Общински програми за УО за периода 2021-2028* - ще бъде полезно в партньори да се добавят и неправителствени организации.

От таблицата на стр. 66 - относно проверките е необходимо публично да се представят резултатите и да има анализирани, както и прозрачност какво се случва с таксите.

Стр. 151 - *Осъществяването на контрол за изпълнение на програмните мерки и достигане целите на програмата означава да има определени органи, пред които се*



Обществен Център
за Околна Среда
и Устойчиво Развитие
esovagpa.info

отчита това изпълнение и които имат компетенциите да одобрят коригиращи действия при необходимост от актуализация на програмата. - Кой ще бъдат тези органи и как гражданите могат да сигнализират за нарушения?

Стр. 30 - Осигуряване на достатъчно автомобили с цел повишаване мобилността и възможност за извършване на планирани и внезапни проверки в общинските администрации и в РИОСВ. - Тези автомобили електрически ли ще бъдат? Има ли предвидени стъпки за мотивиране на инспекторите и другите служители на администрацията да използват градски транспорт и/или велосипеди?

Коментари относно управлението на отпадъците като част от Кръговата икономика

Стр. 27 - В два документа на ЕК от 2017 и 2019 г. относно „Преглед на изпълнението на политиките за околна среда 2019“ се констатира, че в страната все още не е приета всеобхватна програма относно политиката в областта на кръговата икономика и следва да се приеме такава програма, която тясно да кореспондира с националния план за управление на отпадъците - Кога ще бъде приета програмата и какво ще включва? Могат ли да се включват и граждани в обсъждането?

Управление на отпадъците и справедлив енергиен преход

Стр. 14 - Подреждането на образуваните производствени отпадъци по икономически дейности показва, че на първо място е „Производство и разпределение на енергия и горива“, чийто дял съставлява 56,7% от общо образуваните производствени отпадъци за периода 2013-2018 г - По тази линия Националният план за управление на отпадъци е тясно свързан с енергийния преход на страната, тъй като въглищната индустрия генерира най-много отпадъци годишно. Местните въглища са нискокалорични, с високо съдържание на сяра, прах и азотни окиси, а произведената от тях енергия е основен емитент на парникови газове. Изпълнението на екологичните изисквания, включително целите за намаляване на отпадъците, налага ограничаване на работата и/или затваряне на въглищните централи.

Дарения на храна:

Стр. 76 - “С помощта на мрежа от партньорски организации и доброволци в цялата страна храната се разпределя до хиляди нуждаещи се, но може да стане още по-ефективна ако се преодолеят някои институционални и нормативни пречки.” - Една от тези пречки е законът, че храна може само да се дарява 1 месец преди посочената дата „най-добър до“. Най-добър до е само индикационна дата, храната може да се консумира и след изтичането на тази дата, така че даряването на храна преминала датата „най-добър до“ трябва да бъде разрешено и поощрявано.

Предлагаме улесняване на процедурите за даряване на хранителни продукти с изтекъл срок чрез скъсяване пътя на храната. Биха могли да се организират складове/пунктове на



всеки пазар, да се оставят продукти с изтекъл срок или с нетърговски вид, от където всеки желаещ да си взема по своя преценка. Към момента отделените за изхвърляне зеленчуци се събират преди края на всеки работен ден и така се отнема възможността хората да минават следработно време и да оползотворяват/готвят продуктите. Ако камиончето за зеленчукови отпадъци минава сутрин, ще направи възможно този вид "Пазаруване". Стоките, които се развалят бързо като плодове и зеленчуци е добре да бъдат оползотворени моментално. Един такъв вариант е да се разпределят локално към социалните кухни в града, където да бъдат приготвени на ястия за хора в нужда. Във всеки случай пътя и попълването на документи скъсява или дори прави невъзможно оползотворяването на такива продукти.

В момента има карта на социалните услуги, която може да послужи за връзка на най-подходящите и в близост пазари и социални центрове.

Тук може да послужи и датския модел за заведения, които приготвят ястия с храни, преминали датата на „най-добър до“, както и на плодове и зеленчуци, които не са оползотворени от магазини. Същите заведения предлагат храната на символични суми за хора от уязвими групи и студенти. Отново в Дания съществуват и магазини, където се предлага само храна с изминал срок на датата "най-добър до", за да се предотврати изхвърлянето на храна и да се помогне на хора от уязвимите групи.

Спиране на вноса на отпадъци за изгаряне

*Стр. 36. България е забранила вноса на отпадъци за депониране и е единствената страна-членка, въвела ограничения за внос на отпадъци за изгаряне/съвместно изгаряне на отпадъци. Препоръчва се ограничения за внос на отпадъци да се прилагат и за периода на настоящия Национален план за управление на отпадъците 2021-2028г. В допълнение към това ограничение е целесъобразно да продължи да се извършва както и досега стриктен контрол, включително преди разрешаване на вноса на отпадъци за изгаряне с оползотворяване на енергията да продължават да се извършват проверки за практическото изпълнение от конкретната инсталация, за която е предназначен вноса. **В случай на необходимост от оползотворяване с получаване на енергия на по-големи количества местни отпадъци да се въведе допълнително ограничение за внос на отпадъци чрез изискване в Закона за управление на отпадъците първо да се изгарят отпадъци, образувани от територията на страната, след което да бъде разрешаван внос.***

Предлагаме цялостно спиране на вноса на отпадъци за изгаряне.

Относно "по-големи количества местни отпадъци за горене" настояваме това да отпадне от плана и да се запише изрично, че цялата политика на България, каквато е и на ЕС според Пакета за кръгова икономика, е насочена към по-високите нива за управление на отпадъците

стр. 137 - План за действие към Програма за намаляване на количествата и на риска от депонираните битови отпадъци - Изключително противоречение се наблюдава в този



план, тъй като е план за намаляване на депонирането, а се залагат 174 милиона лева за допълни клетки. Настояваме тези инвестиции да се пренасочат към реално намаляване

на отпадъци. Единственият начин е да се инвестира в разделно събиране още при източника, за да няма смесване на отпадъците.

Стр. 51, е) да се насърчава намаляването на образуването на отпадъци, които не са пригодни за подготовка за повторна употреба или рециклиране (като например сгурия и пепел от изгарянето на дърва и въглища за битово отопление).- Тази точка няма как да се постигне без по-добри решения от страна на държавата за справяне с енергийната бедност чрез осигуряване на по-устойчиви методи за отопление на хората от уязвимите групи, които да не включват битово отопление на твърдо гориво.

стр. 140 - Изпълнение на проекти за устойчиво управление на излезлите от употреба препарати за растителна защита, временно съхранявани в общински складове - Тъй като през март 2020 година имаше намерение от страна на Министерство на околната среда и водите да се изгарят пестициди на територията на България, напомняме, че в страната няма инсталации, които да покриват изискванията на Стокхолмската конвенция.

При положение, че не е изпълнена най-ключовата цел в управлението на отпадъците, а именно целевия процент рециклирани и компостирани отпадъци, изпълнението на предния НПУО може да се оцени като неуспешно, и то с разлика от цели 9%. "непълното изпълнение на целта за рециклиране на битовите отпадъци (постигнат е 31% вместо 40% рециклирани отпадъци)". Очевидно към 2020 г. МС е получил отчет само на постигнатото по НПУО 2014-2020 само за периода до 2017 г. Доколкото не е известен напредъка към настоящия момент, трудно може да се оцени ефективността на НПУО до 2020, нито да се възлагат надежди на предлагания НПУО до 2028 г. да догони огромното изоставане на България спрямо повечето други членки на ЕС по отношение на предотвратяването, повторната употреба, разделното събиране, рециклиране, компостиране на отпадъци.

Препоръчваме планът да бъде преработен, особено в частите, касаещи МРО, така че да начертае план за реформа на системите за МРО, като приложи на практика предложенията, направени:

- както в експертния доклад на Световната банка, Преглед на разходите: Подобряване на ефективността и ефикасността на разходите за управление на отпадъците [<http://documents1.worldbank.org/curated/en/184551548920986501/pdf/134223-30-1-2019-13-6-33-BGWMJan.pdf>],

- така и според препоръчаните действия от докладите за ранно предупреждение от ЕК от 2018 г. [<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018SC0413>]



- и ОТ 2015 г.

https://ec.europa.eu/environment/topics/waste-and-recycling/implementation-waste-framework-directive_sl

Накрая отбелязваме, че по традиция са дадени минималните законови срокове за коментари по плана и не се провеждат по-широки обществени обсъждания, което затруднява участието и приноса на гражданското общество в план, обуславящи политиките за управление на отпадъци до 2028 г.

Надяваме се коментарите ни да бъдат взети предвид и да представите по-амбициозен план за управление на отпадъците в унисон с целите на Европейския съюз.

С уважение:

Екологично сдружение “За Земята”

Zero Waste Sofia

Green Revolucia

Храна, не война

Wind2Win - Черно море, свободно от пластмаса

Zera

LessPlastic Bulgaria

Обществен център за околна среда и устойчиво развитие, Варна

За контакт:

Данита Заричинова danita@zazemiata.org